Nagyvárad, 1904. X. évfolyam 91. szám. Csütörtök, április 21.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:
A kiadóhivatalban évre:
Egész évre — — — 12 kor.
Negyedévre — — — 6 „
Helyben házhoz hordva:
Egész évre — — — 20 kor.
Negyedévre — — — 5 „
Vidékre postán szállítva:
Egész évre — — — 24 kor.
Negyedévre — — — 6 „

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a hétfő és ünnep utáni napok kivételével.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Nagyvárad, Apácza-utcza 5.
A szerkesztőség kéziratok visszaadásáról vagy megőrzéséről nem vállalkozik.
Előfizetések és hirdetések a kiadóhivatalhoz intézendők.
Negyed oldal ára 8 fillér.

Szent László ősi káptalanát öröm és kitüntetés érte. Az apostoli szentszék és az apostoli király káptalanunk tagjai közül választott püspököt a *beszterczebányai* egyházmegye élére.

A váradi káptalanból a régebbi és ujabb idők folyamán a magyarországi kath. egyháznak sok kiváló főpásztora került ki.

Hogy csak a káptalan visszaállitása utáni időkből hozzunk példákat: *Forgách*, *Luzsinszky*, *Lajcsák* és *Szaniszló* a váradi káptalanból lettek ezen egyházmegyének püspökei; továbbá ugyancsak e káptalanból lett *Zichy* Ferencz győri-, *Kovács* Miklós erdélyi-, *Ocskay* Antal kassai-, *Fogarassy* Mihály erdélyi-, *Bubics* Zsigmond kassai- és *Steiner* Fülöp székesfehérvári püspökké.

E diszes sorozathoz, amelyhez hasonlót az esztergomin kivül egy káptalan sem tud felmutatni, ma egy uj név járul: *Radnai* Farkasé, kinek *beszterczebányai* püspökké történt kineveztetése a hivatalos lap legujabb számában jelent meg.

Nem arisztokrata családból való, nem családi összeköttetés juttatta a megyés püspöki méltóságba. Szegény árva fiu létére tehetségével és szorgalmával küzdötte fel magát,

Nem magyarnak született, a magyar faj assimiláló erejének kiváló példája Ő, kit az iskola és az élet szivben-lélekben magyarrá nevelt.

Ma exponált nemzetiségi vidékre küldi őt főpásztornak a király s mi biztosak vagyunk benne, hogy hű őre lesz ott a magyar nemzet érdekeinek.

Pályafutásának javarészét az egyházmegyei kormányzat körében töltötte. Most egy nagy egyházmegyének a gondja, vezetése lett reá bizva.

Akik csak a külsőségeket veszik észre, azok csak arra gondolnak, hogy micsoda fényes carriert csinált: kanonokból megyés püspök lett.

Pedig ha mélyebben vesszük fontolóra ezt kinevezést, be kell ismerni, hogy ez uj méltóság nem csekély áldozatot kiván tőle, kinek eddig nyugodt élete s előkelő javadalma volt.

A beszterczebányai püspökség javadalom tekintetében a legkisebbek közé tartozik, de 117 plébániája és 230,000 hive van, akiknek a javarésze földhöz ragadt szegény, templomot épiteni iskolát fentartani csak mások áldozatkészségéből tud.

Az a szép missió hárul az uj megyés püspökre, hogy e szegény embereket megtartsa és megerősitse a hitben és a magyar haza szeretetében vagy megnyerje őket annak.

Nemes, nagy hivatás, mely apostoli buzgalmat, apostoli erényeket kiván.

Azért amikor e püspöki kinevezés hirét adjuk, nemcsak az örömre és kitüntetésre gondolunk, mely Szent László káptalanának e kimagasló tagját s általa káptalanunkat és egyházmegyénket érte, hanem e szép, nagyon szép, de egyuttal nagyon nehéz hivatásra gondolunk és amikor Istenhozzádot mondunk káptalanunk és egyházmegyénk magasan kitüntetett tagjának, kivánjuk neki uj missiójához az Istennek bőséges kegyelmét, hogy beváltsa a reményeket, miket a kinevezéshez az apostoli szentszék, az apostoli király és a beszterczebányai egyházmegye füz.

Legyen szerető atyja, igazi apostola egyházmegyéjének, fakadjon ott működése nyomán áldás s áradjon belőle fény és dicsőség Szent László egyházmegyéjére, mely őt nevelte. *Dr. V. Gy.*

Radnai Farkas életrajza.

Beszterczebánya uj püspöke *Radnai* Farkas 1848. márczius 25-én született Aradmegyében *Kis-Jenőn*. Atyja meg sem érte gyermeke születését, két héttel előbb meghalt. Alig volt négy esztendős és elvesztette édes anyját is. Mint teljesen árva fiu került aztán rokonaihoz *Csabára*, hol nemes lelkü jóltevőkre talált.

Mikor iskolába került b. e. *Péky* **Anta-Iplébános** és *Simkó* István tanitó felismerték a kis árva fiu nyilt eszét, nagy kedvvel tanitották és szerettel karolták fel őt. Első tanitója az öreg Simkó most is él Csabán, kihez Radnai most is hálával viseltetik s valahányszor Csabára megy, hol még most is vannak rokonai, mindig felkeresi. Péky plébános pedig nemcsak addig volt jóakarattal iránta, mig az elemi iskolákat végezte, hanem gondja volt rá, hogy tovább is tanulhasson s azért pártfogásával kivitte, hogy bevették őt *Nagyváradra* az akkor ugynevezett *Salamon-fundátióba*, melyből a mai Szent-József intézet keletkezett.

A Salamon-intézet ez időtájt érte virágzási korát. Igazgatója *Nogáll* volt, aki maga szokott naponkint korrepetálni a fundátióbeli fiukkal. Mint később a saját intézetében, ugy itt is ő maga tanitotta minden tantárgyra a fiukat. Csakhamar felismerte Radnainak élénk felfogását, fejlődő szép tehetségeit és szorgalmát s nagy előszeretettel tanitotta őt külön is a rendes korrepetálási órákon kivül. Radnai saját vallomása szerint tőle tanulta a többi között a latin nyelvet melyet oly klasszikusan beszél, hogy e tekintetben alig van párja a magyar klérusban.

Gimnáziumi tanulmányai befejeztével mint minden tekintetben kiváló diákot néhai *Szaniszló* püspök felvette a váradi egyházmegye kispapjai közé s az akkor ugynevezett filozófiai kurzus után felküldte őt a *budapesti* központi papnöveldébe, hogy az egyetemen végezze a theológiai tanfolyamot.

Kinek most utódja lett a beszterczebányai püspöki széken: boldogult *Ipolyi* Arnold volt a központi papnöveldének rectora. Ipolyi minden egyes növendéknek ismerte a tehetségeit s folytonosan buzditotta őket az irodalmi foglalkozásra: Radnai kiváló előszerettel foglalkozott — theologiai tanulmányain kivül — az aestheticával és szépirodalommal. Elnöke lett a *Magyar egyházirodalmi iskolának*, az egyesületben és az egyetemen pályadijakat nyert. Ha életpályája másképpen alakul előkelő szépirodalmi iró lett volna belőle. Izlésre és technikára valló versei és müforditásai feltünést keltettek. Emellett nagy szorgalommal sajátitotta el a müvelt nyelveket, a német mellett, melyet gyermekkorából hozott, a francziát is.

1871. augusztus 16 án pappá szenteltetvén az egyházmegye legnagyobb hitközségébe *Endrődre* került káplánnak. Csak félévig maradt itt. Püspöke *Lipovniczky* István udvarába hivta *Nagyváradra* s ott mint igatót és szentszéki aljegyzőt alkalmazta. Az előkelő müveltségü, distingvált izlésü, kellemes megjelenésü fiatal pap csakhamar megnyerte püspöke bizalmát, ki őt szentszéki jegyzővé és püspöki szertartóvá, majd pedig 1875 ben titkárrá tette.

Mint a püspöknek kedvelt titkára és meghitt bizalmas embere más-fél évtizedig vezette az egyházmegyei iroda ügyeit. Minden beterjesztés a kezén ment keresztül s ugyszólván minden aktát ő intézett el. Az egyházmegyei

A legjobban ajánlható az úri közönségnek ruha-beszerzésre

MITTEILER EDE

angol divat férfiszabó-czég

Nagyvárad,
Fő-utcza.
(Uri Casinó-épület).
TELEFON 520.

Szövetek méterenként nálam a legolcsóbb gyári árban szerezhetők be mely angol szövetekből a legujabb szabás szerint a legszebb kivitelben készit *férfi-öltönyöket*, s minden e szakba vágó ruh nemüeket. — **Női costümekre valódi angol SZÖVETEK nagy választékban.**

kormányzatban nagy jártassága, az emberekkel való érintkezésben nagy tapasztalata van, minek most mint megyés püspök nagy hasznát veheti.

Lipovniczky halála után b. e. *Ipolyi* Arnold lett váradi püspök, aki Radnait még a pesti szemináriumban megkedvelte. Rövid váradi püspöksége alatt Radnai volt a jobb keze s az egyházmegyei ügyekben befolyásos tanácsadója.

Schlauch püspök is megtartotta őt titkárának majd 1889-ben kanonokká neveztette ki s egyuttal az egyházmegyei iroda igazgatójává tette.

Tizennyolcz évi nehéz, kényes és érdemteljes szolgálat után megvált az egyházmegyei irodától s a helybeli papnövelde kormányzója lett.

1892-ben a *sághi* préposti czimet kapta 1901-ben pedig b. e. *XIII. Leó* pápa praelátusai sorába igtatta.

Nogáll püspök halálával segéd-püspök nélkül maradt *Schlauch* bibornok, ki ekkor már öregedni, gyengülni kezdett. Káptalana tagjai közül választása Radnaira esett, ki tövirőlhegyire ismerte az egyházmegye minden zugát.

1902. január 25-én szentelte őt püspökké a bibornok, ott ahol három évtizeddel azelőtt a papi méltósághoz kegyelmet kért Istentől: a budapesti papnevelő intézet kápolnájában. Egyik consecrátor püspök Báró *Hornig* Károly veszprémi püspök volt, aki egykor ugyanezen papnöveldében tanulmányi felügyelője, a másik *Városssy* Gyula székesfejérvári püspök egykori iskolatársa volt.

Radnai kiváló egyházi szónok. Fiatal udvari pap korában a Szent-László templomban tartott nagybőjti beszédeivel elragadta hallgatóit A székesegyház tágas boltivei mindig megteltek hallgatósággal, ha hire ment, hogy ő fog prédikálni. Előkelő alakja, csengő hangja, plasztikus gesztusai, mindig tartalmas gondolatai biztositják neki a hallgatók figyelmét és rokonszenvét. Beszédeiben keveset szól a szivhez, inkább meggyőzni és hitben megerősiteni törekszik hallgatóságát.

Az *autonomiai kongresszusnak* is tagja volt, mint a kalocsai érsekséghez tartozó káptalanok képviselője.

Ritkán szólalt fel, de élvezettel hallgatták hatalmas fejtegetéseit.

Biharmegye székházának is szorgalmas látogatója volt a megyegyüléseken, de inkább a bizottságokban fejtett ki müködést, mint a közgyüléseken.

Mint megyés püspök tagja lesz a főrendiháznak, hol bizonyára sokszor fogják hallani szavát.

10,000 korona alapitványt tett a Nogáll-intézetre és hasonló nagyobb összeget a kárásztelki-i iskolára.

Nagy-várad előkelő köreivel és régi helybeli iskolai barátaival sürü és szivélyes érintkezést tartott fent mindig.

Eredetileg német családból származott, de nemcsak nevében lett magyar, hanem érzelmeiben is.

Bihari levegőt szitt magába gyermekkora óta, magyar szivet visz ismét magával felvidéki egyházmegyéjébe, hol nemcsak a katholikus hitnek, hanem a magyarságnak is apostola lesz.

Párvy Sándor szepesi püspök.

A szepesi püspöki székből Szent László egyházmegyéjének élére állitott *Szmrecsányi* Pál utódja az apostoli király és szentszék együttes bizalmából és kegyéből *Párvy* Sándor dr. egri apátkanonok s fölszentelt püspök lett.

Párvy Sándor régi magyar család sarja (kis-kónyai előnévvel); egyik őse már II. Ulászló korában végvári kapitány volt. Fejérmegyéből, később Nyitra, majd Heves és Szatmármegyékbe származnak át. Az uj megyéspüspök egyik nagybátyja a szatmári püspök jószágigazgatója lett, testvére pedig szintén az egri érseki egyházmegye előkelő tagja. Párvy Sándor 1848-ban született. Elemi és középiskolai tanulmányait a gyöngyösi barátoknál és Egerben végezte kitünő sikerrel, mire a kiváló tehetségü ifjut Bartakovits egri érsek a bécsi Pázmáneumba küldötte, innét az Augusztineumba, a felső papnevelő intézetbe, a hol theologiai doktor lett. Káplán néhány hónapig volt, hanem csakhamar papnevelőintézeti tanárnak és tanulmányi felügyelőnek nevezték ki.

Majd *Samassa* érsek mellett udvari pap lett s rövid egymás utáni időközökben érseki szertartó, szentszéki jegyző, majd érseki titkár, irodaigazgató s végre oldalkanonok.

1887-ben cs. és kir. udvari kápláni czimet kapott.

Majd bekebelezett theol. doktor a budapesti egyetemen, a következő évben cz. egri kanonok, 1891-ben már valóságos kanonok, két évre rá czimzetes apát.

A mult évben a korban előrehaladott Samassa érsek segédpüspökének szentelték fel. Püspöki fölszentelésénél egyik consecrátor püspök *Radnai* Farkas volt, ki most vele egyszerre lett megyés püspök.

Párvy munkabirása hatalmas. Husz esztendő óta Samassa jobb keze. A mellett, hogy az egyházmegyei kormányzás nehéz munkájában oroszlánrészt vett ki magának minden időben, fényes tehetségét, munkaerejét más téren is érvényesiti.

Igy az egri érseki joglyceumnak főigazgatója s bár feltünés keresés nélkül, tevékeny részt vett Hevesmegye és Eger város közéletében is, sikerrel müködött az egyházirodalom terén is.

Nagy fáradsággal ő teremtette meg Egerben a menza akadémiát. Kitünő szónok, kiből az egyházi irodalomnak kiváló müvelője lett volna, ha egész férfi korát nem tölti a főegyházmegyei irodában. Tagja volt az 1900. és 1903. évi autonomiai kongresszusnak is.

Mindenképpen méltó egyházi férfiu kerül tehát a nemzetiségi szempontból tarka egyházmegye püspöki székébe. Párvyt izzó hazafisága, kiváló tudása, főpapi erényei egyaránt praedesztinálják a fényes állásra s az egyházmegye papjai s hivei csak örülhetnek a bölcs intézkedésnek, mely Párvyt rendelte annak élére.

Vasutasok sztrájkja.

Megdöbbentő hir futotta be tegnap az egész országot. Megálltak a vasutak. A lihegve tovarobogó mozdonyokat lecsatolták a vonatokról s bevontatták fedél alá. A hivatalok kiürültek, a váltókat tilosra állitották s aztán a vasutasok kiálltak nézni a szép tavasz zsendülését. Megállt az ország vérkeringése.

Hiába tolongtak az állomásokon a türelmetlen utasok százai. Hiába volt a könyörgés, a fenyegetőzés, a harag. Hiába volt a kereskedők kétségbeesése. A vasutasok vállukat vonják. Az országnak nem volt gondjuk 36.000 emberre, hát most ez a 36.000 ember sem fog a többiekkel gondolni. A kormánynak előbbre való volt a vármegyei tisztviselők felsegélyezése, akik még panaszkodni sem mertek, nem hogy javitani akarták volna aránylag jó helyzetüket. Hát most állitsa be a kormány a vasutra a dédelgetett vármegyét.

Szomoru, hogy ez a példátlan eset, uri emberek, vasutasok sztrájkja, bekövetkezhetett. Szomoru, de azért teljesen érthető dolog.

A vasutasok fizetésrendezését czélzó javaslat nem más, mint a rabszolgarendszer behozatala a legnagyobb hivatali testületek egyikénél, anyagi tekintetben pedig nesze semmi, fogd meg jól.

Eddig a vasutasok szabályszerüen minden 4 évben előléptek. Most mindenekelőtt 3 kategoriába sorozták őket; az elsőben jogi vagy mérnöki képzettség, a másodikban legalább érettségi szükséges, a harmadikba a kevesebb képzettségüek tartoznak.

Mindezek különféle osztályokba s fokozatokba vannak osztva. Egy-egy osztály fokozatain belül előlépni lehet akadálytalanul, de a felsőbb osztály elérése tisztára a feljebbvalók kegyelmétől függ. A ki felsőbb osztályba nem jut, korpótlékot kap egyszer s ha aztán mégis előléptetik, a korpótlékot elveszti. Vagyis mintha elő sem lépett volna.

A további kijátszás a lakbérekkel történik. A mennyit emelkedik a fizetés, csaknem ugyanannyit sülyed a lakbér. Pl. van Nagyváradon olyan főhivatalnok, a kinek fizetése javul 400 koronával, lakbére esik 240 koronával, maradna javitás 160 korona; de mivel ennek 50%-a levonatik, fizetésjavitása valóságban 80 korona lesz, a mennyivel hüséges pedellusokat szoktak jutalmazni.

Az előléptetési rendszer békókba verte volna a tisztviselők függetlenségét, a fizetés javitás pedig egyenesen kicsufolásuk volt. Mindenki méltó a maga bérére s ha a bársonyszékből nem ismerik azoknak munkáját, a kik a nagy felelősség mellett igazán féllábbal a börtönben, féllábbal a vizben vannak: ne csodálkozzanak, ha e rideg elzárkózással szemben a legridegebb következetesség lép fel saját érdekeik kiküzdésében.

*

A kereskedelemügyi miniszter, *Lukács* László pénzügyminiszterrel és *Ludvigh* Gyula elnök-igazgatóval olyan állapotokat teremtettek szükkeblüségükkel, aminőnek még sehol sem volt párja.

Büszkék vagyunk arra az ezer és ezer méter sinpárra, a mely az egész országot behálózza s a mely kulturális fejlődésünknek, közgazdasági forgalmunknak eleven, lüktető ere. Szeretjük hangoztatni — és ez igaz is — hogy a magyar állam óriási vasut hálózatán kötelességtudó, ügybuzgó tisztikar és altiszti személyzet

teljesiti a nehéz, de kiváló fontos szolgálatot s ennek a derék gárdának ébersége, buzgalma folytán az egész kontinensen a magyar államvasutakon fordul elő a legkevesebb szerencsétlenség. Az állampénztárba nagyösszegü milliókat szállitanak be s ezzel szemben a fizetésük az egész vonalon, a kicsitől a magasabb ranguig, aránytalanul csekély, még az osztrák vasutasokénál jóval alacsonyabb. Pedig még a nyugdij intézményüket is a saját fizetésükből tartják fent.

A tisztviselők fizetés javitása alkalmából a vasutasok is önérzetre ébredtek s előbb kérték, hogy helyzetükön is segitsenek azokból a milliókból, amiket az ő véres verejtékük hoz össze az államnak.

Először mindjárt visszautasitással feleltek a kérelemre. A dolog igy természetesen mindjobban elmérgesedett.

Végre a kormány és a legfőbb vasutas: Ludvigh Gyula elnök-igazgató egy olyan fizetés javitási törvényjavaslatot készitettek, amely semmivel sem javitja helyzetüket, sőt egyik-másik állásnál még veszteséget jelent az illetőre. Nyilvánvaló volt az elkeseredés, amit ez a fizetésrendezési tervezet keltett az egész országban; nyiltan fenyegetőztek az általános sztrájkkal, az intéző férfiak azonban az erőszakhoz nyultak s betiltották a fővárosba összehivott gyülést s egyik-másik vasutast felfüggesztéssel fenyegették. Ez a szüklátkörü erőszak aztán kenyértörésre hozta a dolgot. Amit az intéző férfiak vétkes könnyelmüséggel nem vettek komolyan. A vasutasok az erőszakra erőszakkal feleltek. Tegnap az egész országban beszüntették a vonatok közlekedését.

Még elképzelni is borzasztó. Ez a száz és száz erü élő organizmus egyszerre megszünt müködni. A vágányokon nem száguldanak a vonatok; a pályaudvarok zajos, mozgalmas élete kihalt; csak a sztrájkolók csendes beszélgetése s a kiváncsi közönség megjegyzései hallhatók.

A gyülés betiltása.

Legjobban okolják a sztrájk ily váratlan kitöréséért *Ludvigh* Gyula elnök-igazgatót, aki nem arra igyekezett, hogy a helyzet komolyságához mérten tárgyalt volna a vasutasok kiküldötteivel, hanem azokat nem fogadta, sőt a vezetőt állásától felfüggesztette. Egyuttal szigoruan megtiltotta, hogy a tegnapra összehivott nagygyülésen megjelenjenek, aki mégis megjelennék, azt elcsapja.

Egyidejüleg a következő rendeletet adta ki:

Körözvény.

valamennyi állomásnak.

Tudomásomra jutott, hogy tegnap és a mai nap folyamán az üzleti vonalon távirati felhivás lett intézve a Máv. alkalmazottaihoz, hogy f. hó 20 án Budapesten országos gyülés lesz s erre bárki szabadság és szabadjegy nélkül utazhat. Szoros miheztartás végett figyelmeztetem az összes szolgálati főnökségeket, hogy ezen gyülés megtartására engedély nem adatott, valamint arra sem adott senki engedélyt, hogy az alkalmazottak beosztási helyeiket elhagyják vagy jegy nélkül utazhassanak; ennélfogva e czélra a főnökségek sem adhatnak szabadságot.

Közöljék azonnal és kimutathatólag összes alkalmazottainkkal, hogy további intézkedésig a hivatalos utazásokat kivéve beosztási helyéről senkisem távozhat s azokat, kik e tilalom daczára székhelyükről eltávoznak, mint a kik a szolgálati engedelmességet megtagadják s a felsőbbség rendeletének ellenszegülnek, a vasutüzleti rendtartás 5. §-a, illetve a szolgálati rendtartás 53. §. g) pontja alapján **a szolgálat alól való felfüggesztésük mellett azonnal fegyelmi eljárást inditunk.**

A rendelet áthágásáról minden egyes esetben a sürgős jelentést elvárom, az állomási vezetőket pedig szigoruan utasitom, — hogy hathatós ellenőrzést gyakoroljanak az iránt, hogy az üzleti vonalak más mint szolgálati czélra ne használtassanak és hogy az ez irányban fennálló tilalom feltétlenül betartassék.

Ezzel a rendelettel el volt döntve a további teendő.

Budapesten, illetve Rákoson megkezdődött a sztrájk s amint ennek a távirón hire ment, az ország minden részébe, egyöntetüleg kimondták a sztrájkot.

Megszünt a forgalom.

A tegnap esti és az éjjeli vonattal *Nagyváradon* keresztül rendkivül sok vasutas utazott a fővárosba. Nagyváradon is sokan szálltak fel a vonatokra.

Reggel 9 óra előtt szokatlanul hosszu gyorsvonat indult tovább Nagyváradról, telve vasutasokkal.

A pályaudvaron élénk élet volt; az utazó vasutasok a hymnuszt énekelték. Mikor a vonat elindult, nagy éljenzéssel bucsuztak el az itt maradottak harczba induló társaiktól. Ezen a vonaton utasokat nem vittek, s csupán vasutasok foglalták el az összes helyeket.

A forgalom az egész országban tegnap hajnalban megszünt. Nagyváradról a kora reggel induló belényesi, kóti és bihari viczinálisokat nem inditották, az ez irányból Nagyvárad-ra jövő vonatok beérkeztek ugyan, de az utasokat Lesen, Ősiben, illetve Bihar-Püspökiben kiszállitották.

Képzelhető az utasok meglepetése, mikor megtudták, hogy be kell gyalogolniok Nagyváradra.

Nagyon meglepte a pályaudvaron összeverődött sztrájkoló vasutasokat, mikor a szokott időben berobogott az alföldi vonat a nagyváradi pályaudvarra.

Óriási abczugolás, lárma keletkezett s megakarták a mozdonyvezetőt verni, aki azzal védekezett, hogy még Csabán nem értesült a sztrájkról.

Később azután kitünt, hogy nem mondott igazat, mert már Csabán arról is értesült, hogy Szolnokon ráfőtek egy mozdonyvezetőre.

A sztrájk kitörése Nagyváradon.

Már tegnapelőtt délután hire járt a vasutasok körében, hogy Budapesten felfüggesztettek néhány tisztviselőt s e miatt kitörőben a sztrájk.

Az esti órákban bizonyossá lett a dolog s *éjfélkor Nagyvárad is kimondta a sztrájkot.* Az esti 11 órás budapesti személyvonat volt az utolsó, a mely még utasokat vitt. Ejfél után a pénztárak becsukódtak s jegyeket többé ki nem adtak. Azontul a vonatok csak a vasutasokat szállitották az országos gyülésre; Nagyváradról 50—60 an mentek fel. Ilyen utolsó vonat az 501-es gyorsvonat volt, mely 8 óra 38 perczkor indult Budapestre.

Utolsó Nagyváradra érkezett vonat a reggeli alföldi vonat volt. Ezt a vonatvezető, Horváth behozta egészen Nagyváradra, a hol a sztrájkolók viharos abczugokkal fogadták. A derék ember azonban kellően indokolta eljárását:

— Csabáról engem akkor inditottak el, a mikor még a sztrájkhoz nem csatlakoztunk. Az utasok közül sokan megváltották jegyüket Nagyváradig; legtöbben szegény emberek. Ezeket ott hagyjam valami ismeretlen faluban, egy garas nélkül. Hiszen mi nem a közönséget akarjuk sujtani.

Sajnos, ezt a talpraesett okoskodását kevesen követték. A legtöbb mozdonyvezető, ahol a sztrájk hirét vette, faképnél hagyta a vonatját s mozdonyával egyedül jött be. Igy maradtak személyvonatok Püspökiben, Biharon, Lesen, ahon gyalog jöttek be az utasok Váradra.

Már ez nem volt méltó eljárás a vasutasokhoz; a felvett utasokat cserben hagyni: ez kicsinyes okvetetlenkedés.

A csendes pályaudvar.

A máskor élénk, zajos vasuti pályaudvaron állandóan nagy a kiváncsi közönség száma.

A vasuti altisztek s más alkalmazottak a perronon beszélgetnek, tréfálkoznak, mig a tisztek a forgalmi irodában tartózkodnak s várják a másfelől érkező hireket. A hangulat igen jó, minden rendben van. Erősen bizuak a győzelemben.

A nagyváradi pályaudvaron 11 tehervonat indulásra készen áll, csak a befütött mozdonyt kellene elébe akasztani. A hozzá való személyzet is készen áll, hogy bármely órában, ha a békesség helyrejön, egymásután akadálytalanul indithassák rendeltetési helyére a vonatokat.

Nehogy azonban kijátszhassák őket, elvannak tökélve, hogy egyszerü távirati értesitésre nem szerelnek le, s csak akkor hagyják abban a sztrájkot, ha kétségtelen hitelességü értesitést kapnak arról, hogy jogos kivánságaik teljesitve lesznek.

Hamis távirat.

Mikor már valószinü volt a sztrájk kitörése, egyszerre távirat érkezett Budapestről a következő tartalommal:

Holnapi nagygyülés elmarad

Földessy.

Egyesek nem értették, mi lehet a nagygyülés elmaradásának oka? de aztán mindent megmagyarázott az, hogy a távirat ***hamis,*** amelyet utolsó kétségbeesésében küldött valami felsőbb alakzat Nagyváradra.

Természetesen befütöttek vele.

Mit követelnek a vasutasok.

Az általános elkeseredés most már valószinüleg nem fog megállani egyszerü igéretekre.

Tudósitónknak alkalma volt egyik előkelő hivatalnokkal beszélni, aki következőleg nyilatkozott:

— Most már a miniszteri szóban sem bizunk. Mikor annak idején az országos bizottság küldöttsége fent járt a miniszternél, egészen más javaslatot mutattak nekünk, mint amivel az országházban előállottak. Most már nem kezdjük meg a munkát addig, mig a javaslatot vissza nem vonják s az uj javaslatot a képviselőház el nem fogadja.

— S mi volna az a javaslat?

— Eddigi követeléseinket emlékiratba foglalva átadtuk a miniszternek. Ha azonban enynyire mentek velünk szemben, akkor valószinüleg mi sem állunk meg, hanem követelni fogjuk 1901-iki emlékiratunk értelmében, hogy rangfokozatainkat teljesen ugy állapitsák meg, mint az osztrákokét.

— S akkor azonnal megindul a forgalom, amint ezt a javaslatot a képviselőház elfogadja?

— Nem, mert az lehetetlenség. Legalább 24 óra kell, hogy a tisztviselők állomáshelyükre visszautazzanak.

A katonai karhatalom.

Mikor már látták, hogy a helyzeten erőszakkal aligha lehet változtatni, még mindég ujabb erőszakhoz folyamodtak.

A fővárosba érkező vasutasokat katonaság közzé vették, azon a czimen, hogy eltulajdonitották az állam gépeit és kocsijait.

Mint halljuk, a Nagyváradról tegnap reggel elinditott gyorsvonattal menő vasutasok azonban nem mentek be Budapestre, hanem Szolnokon vesztegeltek s csak később Czegléden át jutottak Budapestre a nyugati pályaudvarra, ahol nem várta őket katonaság.

Szolnokon különben több összeütközés is volt s állitólag *Hartmann* József forgalmi főnököt meg is ütötték, mert szidalmazta a sztrájkba lépőket.

A külföld nem segit.

Mint értesülünk, a kereskedelmi miniszter már előzőleg a sztrájk esetére kisegitő személyzetet kért *Ausztriától* és *Romániától*. Az osztrák kormány hajlandó is lett volna a segély nyujtásra, azonban az osztrák vasuti tisztviselők szolidarisoknak nyilvánitották magukat s igy a Lajthán-tulról nem jöhet segitség. Romániából pedig olyan válasz érkezett, hogy talán 10 mozdonyvezetőt adhatnak, — ha ugyan ezek jönnek.

Most már érzik a tarthatatlan állapotnak borzasztó következményeit s kisérleteket akarnak tenni, hogy néhány személyvonatot elindithassanak.

Sandl felügyelő tegnap az iránt tudakozódott, a kolozsvári üzletvezetőséghez, hogy azonnal értesitse, a budapest-kolozsvári vonalon van-e olyan helyzet, hogy esetleg még az esti órákban (szerdán) a keleti pályaudvarból néhány személyvonatot indithassanak.

Nehogy a vasut árufelvételnél romlandó árukat vegyenek fel s igy a kártérités a vasut nyakába szakadjon, *Marx* forgalmi főnök a következő táviratot intézte a többi között a nagyváradi állomásra:

A beállott zavargások folytán, a mennyiben az áruk szállitásában akadály állana be, vagy az áruk egyátalában nem lennének továbbithatók, annak következtében árutoriódás veszélye fenyegetvé, a felmerülő szükséghez képest az áruforgalmat szüntesse be, a felvett és utban levő árukat bocsássa a feladók rendelkezésére. A beszüntetésről az idegen vasutak az előirt módon értesitendők.

Marx.

Természetesen az a hivatalos távirat nagy derültséget keltett a sztrájkolók között.

Az áruszállitásnál különben sok károsodás van. Kirschner és Deutsch szállitók visszahozták a pályaháztól a kivitt árukat, mert nem vették fel. A kocsikba már berakott élőállatok étlen-szomjan voltak s bőgésük mesze hallatszott. A vasuti munkások megitatták és etették a szegény állatokat.

Oriási bajt okozott a kereskedelemben a posta teljes elmaradása; sem a lapok, sem a levelek nem érkeztek, természetesen s igy a posta csak a helybeli forgalomra szoritkozott. Ebből kiszámithatlan bajok és károk származnak. Hir szerint az államvasutak kára 24 órai forgalom szünetelés miatt három millió korona.

Mibe kerül a vasutas sztrájk?

Az a világra szóló hatalmas tiltakozás, melylyel a magyar vasutak személyzete ellenálhatatlan erővel követeli igazságát, párját ritkitja a sztrájkok történetében. Harminczhatezer alkalmazottja egy hatalmas szervezetnek óriási munkát végez naponkint s óriási hasznot hajt munkájával kenyéradó gazdájának: az államnak. Ez óriási munka méreteit csak most tudjuk kellőkép méltányolni, mikor a sztrájk szenzációja foglalkoztat mindenkit. Most mindenki számolgatja méregeti a hatalmas csapás nagyságát a mit a sztrájkolók mértek az államra. Szakértők számitása szerint a napi forgalom szünetelése mintegy három millió koronánál kerül naponkint. Nem számitva azokat a kiszámithatatlan károkat, melyeket a megindítandó kártérités pörök okoznak.

Elmaradt esküdtszéki tárgyalás.

A vasuti sztrájk miatt az igazságügyi gépezet egyik kereke is megakadt.

Tegnap esküdtszéki tárgyalást kellett volna tartani.

Fel is gyültek a nagyváradi esküdtek, de a mint a névsort felolvasták, kiderült, hogy a vidéki esküdtek majd mind hiányoznak: a vasuti sztrájk miatt nem jöhettek be Nagyváradra.

Erre való tekintettel az esküdszék meg sem alakult s a tárgyalást elhalasztották.

Fényképek a sztrájkról.

Jól esik látni azt a komoly férfias magatartást, amit a vasutasok tanusitanak kint az állomáson.

Tizenkét mozdony befütve, az egész személyzet egy csoportban várja, hogy méltányos kivánságuk teljesitése után azonnal munkába lépjen.

Henczegés, ivás, szitkozódás, a sztrájktanyák a rendes büze itt nincs, csak mélységes levertség.

Sürgönyök folyton jönnek s ilyenkor nagy az érdeklődés.

Jó hir azonban még mindég nem jött.

*

Jó képü ökrök néznek csodálkozva a nagy világba egyik vagonból. Sehogy sem értik a helyzetet, de azt érzik, hogy rég elmult az evés ideje, s keservesen bődül a kihalt pálya udvarba az egyik, majd másik s végre az egész rakomány.

Erre meg mozdulnak a vasutasok és minden kommandó nélkül hordják a vizet. Végig etetik itatják az egész szállitmányt.

Ezek nem felizgatott emberek.

*

A pályaudvar végesvégig tele van teher és személy vonatokkal. Rengeteg érték áll a sineken.

Amint esteledett az idő, maguktól vállalkoztak az alkalmazottak, hogy egész éjjel őrködni fognak az idegen vagyon felett

Ezek nem törnek más romlására.

*

Higgadtabb, hozzá értő tisztviselők számitása szerint három millió korona veszteség a mai nap az államra. Mivel pedig a sztrájk után még 24 óra kell, mig ujra megindul a rendes forgalom, tehát a mai nap hat milliót jelent. Ebből kikerült volna a fizetésrendezés teljesen.

Ez az összeg naponkint emelkedik s maguk a vasutasok is sajnálják, hogy ennyire kellett vinniök a dolgot.

*

A vasutasok megcsinálták a különvámterületet.

Innen ugyan tegnap éjjel óta se ki nem visznek, se be nem hoznak semmit.

Ha pár napig tart a sztrájk, érdekes lesz megfigyelni, hogy mennyit emelkedik Bécsben a jószág ára, és mennyit csökken az osztrák gyárak napi bevétele.

Ebből majd megérzi Ausztria, hogy mi az az önálló vámterület.

*

Tisza le tette a keztyüjét s erős kezével nagyott ütött a vasutasok fejére, kimondva, hogy — nem enged.

A régi adoma jut eszembe.

Törököt fogott biz ő s most őt nem engedik el.

Katonák a mozdonyokon.

A kormány most már restelli beösmerni, hogy milyen igazságtalan alapra helyezkedett a vasutasokkal szemben s a helyett, hogy baklövését igyekeznék helyrehozni, ujabb erőszakhoz fordul, amelylyel csak mérgesiti a dolgot.

Az országgyülésen tegnap a kereskedelmi miniszter és gróf Tisza István miniszterelnök olyan durva támadásban részesitette a vasutasokat, amilyennel csak tapintatlanul elmérgesiteni lehet a dolgot.

A kormány most sem tud a maga lábán járni, hanem az olasz vasutasok sztrájkjáról vesz példát.

A katonaságot akarja bevonni a vasuti szolgálatba. Csakhogy az olasz kormány nem ilyen együgyüen csinálta ezt, hanem mikor a sztrájkot szellőztették, már gondoskodott a katonavasutasok beosztásáról.

A kereskedelmi miniszter a vonatcsapathoz tartozó katonákat akarja bevonni a vasuti szolgálatba s ezáltal akarja a forgalmat fentartani.

Nemcsak szerencsétlen ides, de czéltalan is, mert melyik utas bizza rá az életét idegen gépkezelőkre akkor, amidőn a vasutasok ellen van az ármádia mozgósitva. Az adott viszonyok között el sem képzelhető, hogy ezeknek a vonatoknak a közlekedését megakadályozni ne igyekezzenek.

Hire terjedt csakhamar, hogy ma, csütörtökön már Szolnokig megindítják a katonai vonatot.

Öreg vasutasoknak azonban az a véleményük erre, hogy — aligha ér az a vonat Budapesttől Szolnokig.

Éjjeli táviratainkból.

Budapest, ápr. 20. (Saját tud. távirata.) Megdöbbentő brutális rendőri beavatkozásról ad hirt tudósitónk s minden jel azt engedi következtetni, hogy a kormány erőszakos makacssága óriási kiszámithatlan veszedelembe dönti az országot.

Vérlázitó erőszakossággal letartóztatta a rendőrség a fővárosba érkező vasutasokat s a miniszterelnök megdöbbentő erőszakos kijelentése országos konsternácziót kelt.

Ujabb értesüléseink szerint a sztrájk minden előzetes megállapodás és kihirdetés nélkül kezdődött.

A nyugati pályaudvar főnökének felfüggesztése hirére a nyugati pályaudvar alkalmazottai mindent rendbeállitva és a váltókat tilosra forditva elhagyták a pályaudvart. Az első Rákospalota felől érkező gyorsvonat tilos váltó állitást látva megállott. A mozdonyvezető kérdezősködésére az a válasz érkezett, hogy a pályaudvar üres.

Erre a mozdonyvezető azzal a hirrel ment a Rákospalotai állomásra, hogy kitört a sztrájk.

E hir két óra alatt az egész országban elterjedt s a már elindult vonatok után több vonatot nem inditottak.

Zágrábból és Fiuméből a vasutasok külön vonaton jöttek Bupapestre. A Fiuméből érkezőket egész utjokban óváczióval fogadták kartársaik s minden állomásra nagy tömeg gyült össze éljenezve a vasutasokat. Kaposváron a nép a *Kossuth* nótát énekelve fogadta őket. Reggel fél 9 órakor érkeztek Budapestre a legutolsó vonatok.

Letartóztatások.

Zágrábból és Horvátországból *2400 vasuti alkalmazott érkezett a fővárosba akiket a rendőrség várt a pályaudvaron s letartóztatta őket a dolgozóházba és a rendőrség pincze helyiségeibe kisérték őket.*

Az elsőnek érkező csoportok letartóztatása után értesitették a később érkezőket a rendőrség brutális és jogtalan szabadság korlátozásáról s a következő vonatok már *Budafokon* és *Kelenföldön* állottak meg. Előbb 400 majd 1200 ember szállott ki Kelenföldön akik villamoson és kocsikon jöttek be a fővárosba. *Erre azonban rendőrség és egy század katonaság vonult ki a kelenföldi állomásra s szurony szegezve fogadták és utját álták a kocsiknak s kényszeritették az érkezőket hogy csoportokban gyalog a rendőrségre vonuljanak.*

E vakmerő erőszakosság felizgatta a sztrájkolókat s oly izgatottságban tartja a kedélyeket, hogy a következményekkel számolni lehetetlen.

Mintegy 15 ezer ember követeli társainak szabadon bocsátását, akiket katonákkal őriztetnek.

A hajókon érkezőket *Krecsányi* detektivfőnök tartóztatta le s a rendőrség pinczéibe szállásolták el.

Az otromba rendőri beavatkozás daczára a sztrájkolók megőrzik higgadtságukat.

A sztrájktanyákon.

A sztrájkolók békés nyugalommal több ezerre menő tömegekben tanácskoznak együtt. Összesen mintegy 3000 mozdonyvezető tartózkodik Budapesten. Délután megalakitották a sztrájk bizottságot, mely követeléseiket szövegezte s pontokba foglalta össze.

A sztrájkolók követelései.

A megalakitott sztrájk bizottság megállapitotta s pontokba foglalta a feltétlen követeléseket, melyeknek teljesitése nélkül, bármi történjék is, munkába nem állanak.

A követelésük a következők:

1. Az összes memorandumokba foglalt kérésük teljesitése.
2. Szolgálati pragmatika.
3. Országos hitelszövetkezet.
4. Senki bántódást ne szenvedjen a sztrájk miatt.
5. Ne rendelet, de törvény intézkedjék ügyökben.

E követelések mellett az utolsóig kitartanak s amint előre látható, hétfő előtt békességről szó sem lehet.

*

A nap szenzációja mig egyrészről felkavarta a kedélyeket s az általános érdeklődés a vasutasok ügye felé fordult s mindenki vitatkozott és véleményezett a világra szóló eseményről, másrészről az eset szokatlan s fölötte érdekes helyzeteket teremtett.

A furcsaságok, kaczagtató jelenetek egész sora játszódott le abban a tarka embertömegben, mely ellepte a vasuti állomást már kora reggel, hogy közvetlen értesülést kaphassanak a történtekről. E tarka sokaság vitatkozó csoportokban igen érdekes képet adott.

A sztrájkolók és érdeklődők beszélgetnek az óriás bérharczról.

Az utasok pedig türelmetlenül, tétován, kedélyesen és elkeseredve, tanácstalanul tépelődnek, mitévők legyenek a nagy véletlennel szemben, mely tervüket ily váratlanul meghiusitotta.

Láttunk elkeseredett, megdöbbent, vidáman megnyugodott s a bosszuságtól eltorzult arczokat.

Az ügyvéd, a ki pörös ügyében okvetlenül el akart utazni, türelmetlenségében vigjátéki alak volt.

A kereskedő, aki a vásárra inditandó szarvasmarháival telt vaggon előtt elkeseredett bosszuséggal állott, kész karikaturája a letört pénzembernek.

Hát még az a vőlegény, a ki a saját esküvőjéről maradt itthon . . . No emlitsünk még okokat, akik különös, szokatlan jelleget adtak annak a tarka társaságnak, a mely naphosszatt ellepte a pályaudvart.

Itt rekedt, törődött utasok a sztrájkolók és érdeklődők tarka egyvelegben.

UJDONSAGOK.

TAJEKOZTATO.

Április 24. A Nemzeti kaszinó közgyülése d. u. 4 órakor.
Április 24. közlegelő birtokosok közgyülése d. e. 10 órakor a volt a városházán.

* Megakarta a püspököt zsarolni. Nemes szivü püspökünk jótékonyságát rut módon akarta kihasználni egy körömfont csaló, ki jelenleg még az ismeretlenség homájában bujkál. *Szmrecsányi* Pál püspökhöz, alig hogy a főpásztor legutóbbi budapesti tartózkodásából hazaérkezett, fővárosi lakására czimezve *Nagy Márton* központi járási főszolgabirónak aláirásával levél érkezett, melyben az aláiró megható sorokban *Lukács* Béla, Bors község segédjegyzője részére Meránba szóló vasuti jegyre valót kér. A főszolgabiró azt irta a levélben, hogy a szorgalmas, tehetséges segédjegyző nagybeteg s az orvosok ajánlották, hogy Meránba menjen magát gyógyittatni. Azonban ő igen szegény, kicsiny fizetéséből nem telik erre s azért a püspök segitségét kéri. A levél már azonban nem találta a püspököt Budapesten, hanem visszajött s itthon kézbesitették neki. A püspök előtt gyanusnak látszott a levél s nagyobb vizsgálat alá vette. Igy aztán csakhamar kiderült, hogy az aláirás hamis. Továbbá még az is tudomására esett a püspöknek, hogy hasonló tartalmu levelek más tekintélyes állásu egyének hamisitott aláirásával több magasrangu egyénekhez érkeztek. A főpásztor jelentést tétetett a rendőrségnél, mely a névtelen zsaroló kipuhatolása és elfogása iránt a szükséges intézkedéseket megtette.

* Kinevezések a pénzügyigazgatósághoz. *Lukács* László m. kir. pénzügyminiszter, mint a Budapesti Közlöny legujabb száma jelenti, *Vékes* Sándor gyulai, *Karsai* Zsigmond eperjesi és *Kurzmann* Sándor nagyváradi számgyakornokokat a nagyváradi m. kir. pénzügyigazgatósághoz számtisztekké nevezte ki.

* **Viz és villany nélkül.** A vasutasok sztrájkja nagy veszedelemmel fenyegeti Nagyvárad városát. Ennek tulajdonképpen nem is annyira a vasutasok az okai, mint inkább a városi tanács, illetve a villamos-telep felügyelő bizottsága. Arról van szó, hogy ha a vasutasok sztrájkja tovább tart, be kell szüntetni a vizvezetéki telep és a városi villamos mű üzemét, mert csak két napra elegendő kőszén van készenlétben. Minden ilyen üzemnél néhány hétre való szénkészletnek mindig rendelkezésre kell állani, de nálunk másként van. Már rámutattunk ennek a könnyelmü gondoskodásnak veszélyére, amely egy bányászsztrájk, baleset következtében is beállhat, de hát a figyelmeztetésnek addig nincs sikere, mig valami uton-módon nagyon nagyon drága tapasztalatot nem szerez. Ha a sztrájk pár napig tart még, Nagyvárad városa viz és világitás nélkül lesz.

* Lemondott tisztviselő. Nagyvárad város egyik fiatal, tehetséges és ambicziózus tisztviselője: *Altnöder* Béla tb. aljegyző, közigazgatási gyakornok ezen állásáról lemondott, mivel Szilágy vármegyében szolgabirónak választották meg.

* Szinházi botrányok. A tegnapi szinházi botrányra vonatkozólag a következő kömünikét vettük a rendőrfőkapitánytól:

A tegnapi szinielőadás alkalmával különösen a földszinti állóhelyen jelenvoltak között a a tüntetésnek és tetszésének oly jelenségei mutatkoztak, amelyek kész botrány számba mennek. És mert a zajongókat a szolgálatra kirendelt rendőrség lecsititani igyekezett, a közönség két tagja a kötelességét teljesitő rendőrtisztviselővel szemben ellenszegülést tanusitott. Az illető ellen kihágási uton fog eljárni a rendőrség. Hogy azonban eme elfajulásra mutató állapotok, illetve szokások lábra ne kapjanak szinházunkban, a szinházat látogató és jóizlésü közönség érdekében kérem a helyi sajtót ha a szinházban orditozó és tomboló alantos izlésü publikum ellen, illetve magaviselete ellen kellő sulyal emelne tiltakozó szót.

Erre vonatkozólag csupán annyi megjegyezni valónk marad, hogy a rendőrség eljárásáról már tegnap megirtuk véleményüket s azt ma is fenttartjuk.

* Vasutasok sztrájkja. A vasutasok sztrájkja a közönség körében nagy érdeklődést keltett s tagadhatatlan, hogy a közvélemény egészben rokoszennvez a vasutasok sztrájkjával, melyet az adott körülmények között jogosnak tart. A telefon csengő sürü egymásutánban szóltak s ugy a városból, mint a vidékről a vasutasok ügyét kérdezték. A kávéházakban is nagy konsternácziot keltett a budapesti lapok hiánya. A kereskedők panaszkodtak, hogy határidőhöz kötött árnik nem érkeztek meg s a sürgős megrendeléseket nem küldhették el.

* Kinevezés. Dr. *Kazay* Kálmán a váradolaszliban betöltött halottkémi állásáról lemondott, helyére dr. *Meer* Samu orvos neveztetett ki halottkémmé.

* Rejtélyes büntény. Borzalmas büntény tartja izgatottságban a Nemzeti-hid mellett lévő Füzes-utcza lakosságát. Tegnap este hat órakor a füzes-utczai 2. számu házban *Szabó* Lajosné negyven éves asszonyt lakásában vérbe fagyva, eszméletlenül találták. Öngyilkosság kizártnak látszik, mert a szobában kéznél kés vagy egyéb szuró szerszám nem található. Este a háziasszony Szabóné ajtóját zárva találta s mikor többszöri kopogtatásra nem nyitották ki, betörette az ajtót. Szabóné a megvetett ágy előtt vértócsában feküdt, bal mellén két tátongó sebből patakzott a vér. Azonnal telefonon értesitették a rendőrséget s Kemény rendőrbiztos ment ki a tett szinhelyére. Szabóné valószinüleg gyilkosság áldozatául esett.

* Gépkezelői tanfolyam Nagyváradon. A kereskedelmi miniszter Nagyváradon egy gépkezelői tanfolyamot hajlandó felállittatni, ha az érdekeltek elvállalják a tanfolyam kesz kiadásait. A nagyváradi kereskedelmi és iparkamara hajlandó a költségek egyrészét viselni, mert anyagi helyzete nem engedi, hogy az egész kiadást viselje. Megkereste Nagyvárad és Biharvármegye törvényhatóságát és a Biharmegyei Gazdasági Egyesületet, hogy járuljanak hozzá a tanfolyam költségeihez, mert annak felállitása éppen ugy érdekükben áll ezen hatóságoknak és testületnek, mint a kamarának. Nagyvárad város tanácsa a kamarai átiratát véleményezés végett kiadta a városi főszámvevőnek.

* Hűtlen süteménykihordó. Kohn Lipót sütőiparosnak Lengyel János nevü kihordója tegnap megugrott s magával vitte gazdájának két kosarát, egy pereczetartó rudját, egy abroszát és 24 korona áru süteményt. A megugrott kihordót keresi a rendőrség.

* Két öngyilkosság egy napon. Tegnap két öngyilkosság is történt városunkban. Az egyik öngyilkos meghalt, másik a korházban vivódik. *Moszkáj* Mihály vecsei születésü 64 éves kovácssegéd, legutóbb süteményárus, Bethlen utcza 9 szám alatt ahol *Márton* Márton szürszabó segédnél lakott, tegnap déltájt nyakkendőjével felakasztotta magát. A házbeliek délben észrevették ugyan az öngyilkosságot, azonban nem merték a hullát levágni, hanem a rendőrségre küldötték, mire aztán *Dienes* István ellenőr az öngyilkost levágta a hurokról, már nem volt benne élet. Hátrahagyott néhány sorában azt emliti, hogy 5 évig tartott szenvedéseinek akart végetvetni. A hullaházba szállitották. *Balogh* Lajosné született Páter Julia 42 éves nő, férjével, aki laczikonyhás, tegnap délelőtt összeveszekedett. Az elkeseredett asszony marólugot ivott. Sulyos belső sérüléseivel a közkorházba szállitották hol élethalál körül vivódik.

* Elveszett tegnap délben a korzón egy szürke bőr táska 120 korona pénzzel és Malvin jelzésü zsebkendővel. Ki beszolgáltatja 20 korona jutalmat kap Mendelényi Béla rendőrségi galmazónál.

x **Mindenkit** saját érdekében kérünk, hogy ha női és férfi ernyőben, továbbá női, férfi és gyermek harisnyában szükséglete van, annak beszerzése végett forduljon az **Amerikai Aruházhoz**, Olaszi Fő-utcza, a hol e czikkek mindenkit meglepő olcsó árban lesznek most nagy raktár végett árusitva. 617

x Tisztelettel hivjuk fel lapunk olvasóinak szives figyelmét **Sz. KOCSIS JÁNOS** katonai, egyenruházati, férfi-szabó czég lapunk mai számában közölt hirdetésére. 606

SZINHÁZ.

HETI MÜSOR:

Csütörtök: Fedora.
Péntek: Takarodó.
Szombat: A bajusz.
Vasárnap: Táltos, népszinmű, Palotás Fausztin nagyváradi honvéd hadapród isk. tanár darabja, itt először.

Szigligeti-Szinház.

Folyószám 197. Bérletszám 177. (páratlan)

Ma, csütörtök 1904. április 21-én:

Fedora

Dráma

HELYARAK: Nagypáholy **14** korona. Földszinti és első emeleti páholy **12** kor. Másodemeleti páholy **8** kor. Zsölye **3** kor. Körszék **2** k r. **40** fill. Támlásszék, **2** kor. Erkélyülés 1-ső sor **1** kor. **20** fill., közép 2-ik sor **1** kor. Erkélyülés oldal 2-ik sor **80** fill. II. emeleti zártszék **60** fill. Földszinti állóhely **1** kor., Diák és katonajegy a földszintre **60** fill. Karzati állóhely **40** fill. Egy szinlap **20** fill.

Jegyek előre válthatók a szinház jobb oldalán, a bérházzal szemben, d. e. 10 től 12 óráig, d. u. 3-tól 5-ig. Esti pénztárnás 7 órakor.

A holnapi előadásra jegyek már d. u. 3. órától előre válthatók.

Holnap, pénteken április 22-én:

Takarodó.

Dráma.

IRODALOM.

Magyar világ. Hirt adtuk már *Palásthy Marczell* hirlapiró kollégánk komoly irodalmi vállalkozásának. Megirtuk hogy maga köré toborozva a nagyváradi és biharmegyei tollforgatókat, *Magyar Világ* czim alatt szépirodalmi lapot indított meg *Sebő* Imre kiadásában. Az uj lapnak tegnap jelent meg az első száma; üdvözöljük a nagyra törő vállalkozást! Utitörő ez a lap Nagyváradon s reménhetőleg diadalmas utat fog törni magának; a nap pedig a mikor az első szépirodalmi lap Nagyváradon megjelent, nevezetes lesz kulturális történetünkben.

A 24 oldalas, igen szép kiállitásu első füzet tartalma érdekes, változatos. Lapunknak két munkatársa is szerepel az első füzetben: dr. *Krüger* Aladár »Künn a kertben« *Dutka* Akos pedig »Ha lerosknak« czimü versek. Költeményeket irtak még a füzetbe: *Szebenyei* József, *True Thomas*. Elbeszéléseket irtak: *Diósy* Béla: Egy galáns király udvarából, *Biró* Lajos: A karosszék *Mendelényi* Béla: A mi utczánkból. Egyéb közlemények: *Dr. V. Zs.*: Nyelvünben élünk. Dr. *Edelmann*: Gróf Széchenyi István naplójából. *Geich*: Beöthy László dr. *Bánffy* Dezső báró: Egy estén Sand Györgynál. Krónikák: A kik között élünk. Szinjáték. Uj szinészek. A takarodó. Szoyer Ilonka körutun. Az énekmüvészet koronája. Könyves.

A füzetet dr. Beöthy László s Szoyer Ilonka arczképei és a Félix-fürdő néhány képe disziti.

Előfizetési ára félévre 6 korona.

*

Külön kell megemlékeznünk egy izlésteienségről, mely a füzetet valósággal elrutitja. *Szabolcska* Mihály követett el »Föl a szent háborura« czimü versével egy otromba támadást a katholiczizmus ellen. Nem ismertük eddig Szabolcskát erről az oldaláról; azt hittük, verseket, nem pedig nyelvöltögetéseket ir. S reméljük, a Magyar Világ sem fog máskor efféléknek felülni.

TANUGY.

Értesités.

A tanitói rajztanfolyam I. éves hallgatóival tisztelettel tudatom, hogy az előadás a szokott helyen és időben a mai napon ismét megkezdetik.

Nagyvárad, 1904. ápr. 21.

Szüts Izsó,
igazgató.

NYILTTÉR.

Bumbera Imre

polgári- és papi szabó.

Nagyvárad, uj „Bazár"-épület szinház oldal.

Van szerencsém a nagyérdemü közönség és Főtisztelendő papság becses tudomására hozni, hogy a **legujabb divatu** és a **legjobb minőségü** szövetekm raktáron vannak, melyekből a legujabb és legelegánsabb szabás szerinti ruhákat készitem nagybecsü megrendelőimnek.

Különösen felhivom a Főtisztelendő papság figyelmét az összes áruimra, melyet **kizárólagosan csak a Főtisztelendő papság részére** tartok. Állandóan nagy választék **reverenda czimáda** és egyházi **kvadrátusokból Rivétum** fekete és viola szinben, továbbá egyedüli raktára a mai idény legszebb és legczélszerübb **hit, remény, szeretet övének** (cingulus), mely egyedül **csak nálam szerezhető be.**

Midőn a Főtisztelendő papság és a nagyérdemü közönség becses pártfogását kérem föl kell emlitenem, hogy elvem mindig a jó munka jutányos ár volt, melytől eltérni a jövőben sem fogok.

Nagybecsü megrendeléseiket kérve, maradtam kitünő tisztelettel:

Bumbera Imre,
polgári- és papi szabó.

615

TAVIRATOK.

Tisza a sztrájkról

— a Képviselőházban. —

A képviselőházban ülés előtt pártközi konferenczián tárgyalták a vasutasok sztrájkját de megállapodás nem történt, mert a kormány nem hajlandó a vasutasok gyülését engedélyezni s nem törődve a kiszámithatlan következményekre a sztrájkolókat erőszakkal akarja megtörni. E szándékának nyilt kifejezést is adott a képviselőház ülésén a kereskedelemügyi miniszter s maga *Tisza* István gróf is.

A képviselőház ülésén *Vázsonyi* Vilmos interpellált e tárgyban s hivatkozva a jogos elégedetlenségre s az erőszakossággal elmergesitett sérelmekre a kormányt engedékenységre kéri.

Mert alkotmányos országban a felfüggesztésekkel való megfélemlités képtelenség. *Ez az erőszak basáskodása.*

— Hóhérok! Gazság! Tombolva kiáltják a baloldalon.

Endrei képviselő ki épp ekkor lép a terembe s hozza hirül, hogy 900 embert a rendőrség letartóztatott s a pinczékbe zárta.

Erre óriási felháborodás támadt.

— Gazság! Hóhérok! Nem türjük a garázdálkodást.

A zaj csilapultával *Hyeronymi* Károly kereskedelmi miniszter szólal föl részletesen vázolja a kárt a mit a szrájk okoz, de kijelenti, hogy engedményekről szó sem *lehet, mert a hivatalos esküjöket szegték meg az alkalmazottak s fegyelemnek lenni kell anarkia nem uralkodhatik.*

Azonban módot fog találni a forgalom helyreállitására, ha még békesség nem is jönne létre.

Polemizál Vázsonyival, tagadja a sérelmek jogos voltát s azt állitja, hogy a vasutasok jobban dotáltak, mint az állami hivatalnokok.

Szederkényi határozott kérdésére, hogy *mi a szándéka a kormánynak s hogy hogyan merészel a rendőrség szabad embereket ok nélkül, jogtalanul letartóztatni*; Tisza István gróf válaszol s kijelenti, hogy tudja *mit tesz a főkapitány.* Egyébként pedig az egész sztrájkot lázitók munkájának tartja, a kikét a büntető törvénykönyvvel fenyeget. Az izgatókat ugymond példásan s kiméletlenül büntetni fogják.

Kubik Béla: Hohó! Pribékek.

Tisza István gróf: Igen, minden eszközt felfogok használni ezen félrevezetett emberekkel szemben, hogy kötelességük teljesitésére birjam őket.

E vakmerő kijelentés óriási konsternácziót szült s az ülést óriási zajban a holnapi napirend megállapitása után fél 3 órakor bezárták.

A vasutasok sztrájkjához.

Budapest, ápril 20. (Saját tud. távirata.) Késő éjjeli táviratunk szerint a megioditott katonavonatok minden állomásra katonaságot szállitanak s azok holnap már megkezdik a szolgálatot.

Budapest, április 20. *Az összes vasuti alkalmazottakat, akik a sztrájkban részt vesznek, felfüggesztették.*

Budapest, ápril 20. A sztrájkolók gyülést tartottak, melyen kimondták, hogy követelésükből mit sem engednek.

Budapest, április 20. Franczia ország vasuti alkalmazottjai s az egész franczia nemzet nevében a magyar kormány eljárása ellen tiltakozó táviratot küldtek.

Budapest, ápr. 20. (Saját tud. táv.) Schweizból, Franczia országból, Olaszországból nagy összegü pénzsegélyt kaptak a sztájkoló vasutasok.

Az ultima rátió.

Budapest, ápr. 20. (Saját tud. táv.) Késő este uj kedvező fordulat állott be a sztrájkban.

Vörös László mint a kormány bizalmasa

Hoch János és más képviselők társaságában fölkereste a sztrájkolókat, hogy tárgyalásokat folytassanak. A sztrájkolók azonban nem voltak hajlandók addig tárgyalásokba bocsátkozni, mig letartóztatott társaikat szabadon nem bocsájtják.

Erre Vörös László kieszközölte a letartóztatott vasutasok szabadon bocsáttatását, minek hirére aztán a sztrájkolók megkezdték a tárgyalásokat.

Hosszas vitatkozás után *Hoch* János rábeszélésére abban állapodtak meg, hogy holnap gyülést tartanak, melyen megállapitják követeléseiket.

E terv szerint azt kivánják, hogy üzletvezetőségenkint tarthassanak gyüléseket, melyeken sérelmeiket megvitassák s e gyülések 20—25 tagu küldöttségeket küldhessenek a nagy kongresszusra.

Valószinünek látszik, hogy a kormány a kivánságukat teljesiteni fogja s akkor holnap helyre áll a béke.

A kormány tervei.

Budapest, április 20. (Saját tudósitónk táv.) Bécs felé a Dunagőzhajózási vállalat közvetiti a postaforgalmat, holnaptól kezdve pedig vasuti katona ezredek inditják meg a forgalmat. Éjjel már Szolnokig vasutakat inditanak. Szakértők véleménye szerint azonban ez nem vezet czélra, s különben is már az ország vonalain sineket kezdik felszedni a sztájk megtörésének megelőzésére.

REGÉNYCSARNOK.

A tenger alatt.

— Kalandos regény. — 107

(Megjelent a Strand Magazine 1902. évfolyamában.)

Irta: **Max Pémberton.**

— Megint visszajönnek, Péter, — mondtam elgondolkozva, — és attól félek, hogy még virradat előtt jönnek vissza. Ha el akarják foglalni ezt a szikiát, még sötéttel kell elfoglalniok, mert nappal nem boldogulhatnak. De ha megint jönnek, nem megyünk elébük; sokkal biztosabb a védelem innen a pánczél mögül, mint szemtől-szemben.

— Én is azt gondolom, uram, — felelte Dolly bölcsen. — Sohase juthatnak be a folyosóba, ha innen védjük a bejárást. Éo végigsöpörhetem a golyószóróval az egész öblöt, önök pedig a puskáikkal egyenkint lelövöldözhetik a zsiványokat, mielőtt a folyosó bejárásához érhetnének.

— Annyi bizonyos, hogy ez a Czerny okos ember volt, — mondta most Bligh Péter, — Ez a torony minden oldalról védi a városát, ha találkozom vele, meg is köszönöm neki, hogy ily pompásan gondoskodott a védelmünkről.

— Azt mondja, mister Bligh, — szólt most Seth Barker elégedetten, — hogy aki másnak vermet ás, maga esik bele!

Tetszett nekem, hogy a fiúk ilyen vidámak, aki nevetve néz szembe a halállal, annak az élete oly biztos, mintha hadseregek vigyáznának rá. Valóban, csakis hajósnép lehetett oly gondtalanúl könnyelmű és jókedvű, mint mi voltunk azon az éjszakán ott, a sötét sziklán úgyszólván a halál torkában. Vigan pipálgattunk, csevegtünk a holnapról, a szabadulásról mintha csak a hajónk födélzetén lettünk volna.

Hogy ez a jókedv nem tarthatott sokáig, az bizonyos volt. De mégis, mikor egyszerre csak lövés dördült el és mindnyájan fölugráltunk, — a lövés nem a tenger felől hangzott hanem lentről, a tengeralatti városból, s mikor meghökkenve arra fordultunk, egy embert pillantottunk meg a zátonyra vezető lépcső legfelső fokán . . . A hatalmas termetű, egészen mezitelen alak vadul rázta ökölbe szoritott kezeit, mielőtt még rálőhettünk volna, egyetlen ugrással a tengerbe vetette magát.

Ez volt annak az éjszakának a legmeglepőbb eseménye. Oly hirtelen jött és oly hirtelen tünt el, hogy épen csak rá tudtam ismerni a félelmetesen kaczagó haramiára . . . Kess Denton volt, a ragyás zsivány, aki lentszoruit a tengéralatti város alsó folyosóiban, s most hihetetlen vakmerőségge megszökött börtönéből.

— Kess Denton! — kiáltottam föl elhülve. — Kess Denton volt! . . . Akkor pedig baj lehet odafent, fiúk . . . nagy baj lehet.

Le akartam rohanni a házba, de ekkor már ott állt a lépcsőkön az öreg Clair-de-Lune, s amit mondott, oly iszonyú volt, hogy ahoz fogható rossz ujságot még nem hallottam, amióta Ken-szigetén voltam.

— Betört a viz! — kiáltott föl az öreg. — A tenger elönti a várost!

Most már mindent tudtam. Ez a haramia, akivel nem törődtünk, valami módon áttörte a zátony sziklafalát, vagy beütött egy tenger alatti ablakot, s a viz most elöntötte Czerny városát.

— Oh, nem igaz! . . . nem igaz! — hörögtem fogcsikorgatva. — Mi lesz most azokkal, akik a gépházban vannak? . . . S hogy mentsük meg Nepeen kapitányt?

Gray doktor, aki már szintén tudott a balesetről, botra támaszkodva sántikált föl a terraszra s leülve a sziklára, nyugodtan mondta.

(Folyt. köv.)

KÖZGAZDASAG.

Hivatalos árfolyamok

budapesti áru- és értéktőzsdén 1904. április. 20-án.

Magyar aranyjáradék 4%	118.50
Magyar koronajáradék	—.98
Magyar vasuti köl sön aranyban 4½%	89 60
Magyar vasuti kölcsön ezüstben 2½%	—.—
Magyar keleti vasuti államkötvény 1876-ból	—.—
Magyar földtehermentesitési kötvény 4%	98.50
Italmérési jog megváltási kötvény	98.50
Horváth szlavon földtehermentési kötvény	209 50
Magyar nyeremény-sorsjegy-kölcsön	162 50
Tizsaszabályozás és szegedi sorsjegyek-kölcsön	99 50
Osztrák járadék papirban	100.25
Osztrák járadék papirban	919.50
Osztrák járadék aranyban	99.45
Osz rák korona járadék	1.52
Osztrák államsorsjegyek	16.05
Osztrák magyar bank részvény	718 50
Magyar hitelbankrészvény	6.41
Osztrák hitelintézet részvény	6.41
Párisi vista	19 05
29 frankos arany (Napoleon'dor)	117 07
Németbirodalmi márka	239.61
Londoni vista	95.35
20 márkás arany	23.43

A szerkesztésért felelős
Dr. VUCSKICS GYULA.

E czég
olcsó árakban utólérhetetlen!
Meglepő nagy raktár érkezett
tavaszi czikkekben.
Bámulatos szép kelmék, selymek, gyönyörü kész női fehérnemüek ugyszintén minden
rövidáru czikkben is
nagy raktár van.
Egyben tudatni kivánom a t. vevőközönséggel, hogy igen olcsó árban
paplan és madraczok
mérték szerint
lesznek elkészitve, minden hozzávalók megtekinthetők.
Remek lousin-selymek minden szinben, jó minőség 97 kr. 617
Tisztelettel:
„Amerikai Áruház",
Nagyvárad, Olaszai, Fő-utcza

Első Nagyváradi Asztalos-Társaság Butorraktára
Nagyvárad, Nagy-Telleky-utcza.
Tisztelettel értesitjük a nagyérdemü közönséget, miszerint
BÚTOR-ÜZLETÜNKET
megnagyobbitva, a mai kor követelményeinek teljesen megfelelőleg, a legmodernebbül berendeztük. — Dusan felszerelt raktáron tartunk *hálószoba-, ebédlő és SZALON-BERENDEZÉSEKET*, valamint *THONET-féle HAJLITOTT BUTOROKAT*, ugyszintén *ASZTALOS és KÁRPITOS MUNKÁK* előállitását a legjutányosabb árszámitás és a legizlésesebb kiállitás mellett elvállalunk. — Ugyszintén az *ESZTERGÁLYOS SZAKBA VÁGÓ munkálatok* a legolcsóbb árszámitás és a leglelkiismeretesebb kivitel mellett eszközöltetnek, valamint az e szakmába vágó munkák szintén raktáron is tartatnak. — Tisztelettel
Lukács Antal és Társa. 685

Uj asztalos üzlet!

Van szerencsém a m. t. közönség szives tudomására hozni, miszerint Nagyváradon, **Szalárdi-utcza 9-ik** szám alatt egy mai kor követelményeinek minden tekintetben megfelelő

asztalos műhelyt

rendeztem be, hol modern szalon, háló és ebédlő; valamint konyhaberendezéseket a legmagasabb igényeket is kielégitőleg állitok elő. — Üzleti berendezéseket, portálokat a legcsinosabb kivitel s a legalacsonyabb árszámitás mellett készitek.

Részemről oda törekedve, hogy a n. é. közönségnek mindenkor teljes megelégedésére a leglelkiismeretesebb árszámitás mellett szállitsam b. megrendelését, a szives pártfogást kérve vagyok

660 kiváló tisztelettel

Lechnitzki Árpád,
asztalos mester.

A jó munka a legjobb reklám.

Ki javitja meg olyan bámulatos olcsón és pontosan az óráját, mint

Freund Benjamin.

Miért? Mert a legjobb gépekkel és munkaerőkkel van ellátva. Ékszert vagy órát csak

Freund Benjaminnál

vásárolhat legolcsóbban, miért? mert kis haszonnal is megelégszik.

Fél árban kinél kap szemüveget, hő- és lázmérőket, azt is csak

Freund Benjaminnál.

Miért mert megvett potom árért egy egész raktárt.

Van-e törött vagy ócska arany és ezüst eladó vagy cserébe akar.

Freund Benjaminnál

értekesitheti legjobban. Ékszer javitást hallatlan olcsóért eszközöl.

Ki nem tudja, hogy hol lakik az a

Freund Benjamin,

mű-órás, ékszerész és látszerész, az figyelje meg

Nagyvárad, Fő-utcza, Széchenyi-szálloda épületében.

Hajnal Ferencz

fűszer-, csemege-, bor-, ásványviz- és vadasz, kereskedése

NAGYVÁRAD, FŐ-UTCZA,

Széchenyi-szállodával szemben.

A tavaszi idény beálltával ajánlom friss csiraképes **luczerna, lóhere, burgundi** stb. gazdasági

vetemény- és virágmagvaimat,

melyeket a legjutányosabb napi ár mellett számitok.

Ugyszintén a n. é. közönség szives tudomására hozom, hogy mindennemü

festékárukat

berendeztem, melyekből állandó raktárt tartok u. m.

kencze, terpentin, lackok, brünolikok, padlilackok, parquetzsir, valamint **p r** és olajfestékeket (minden szinben. Ecsetek és meszelőárn

Friss, ez idényü töltésü ásvány- és gyógyvizek, az

Előpataki bor és gyógyviz

főraktára Bihar, Békés és Szilágymegyék részére.

Vidéki megrendeléseknél csomagolás és vasuthoz szállitás teljesen dijtalanul eszközöltetik.

Számos megrendelést kérve, maradok

kiváló tisztelettel

577 **HAJNAL FERENCZ.**

Fehér Jenő

uri **és** ***női czipész***

Nagyvárad, Fő-utczán lévő Rimanóczy-házban (Fábry-testvérek üzlete mellett).

Van szerencsém a n. é. közönség és a főt. papságnak szives tudomására hozni, hogy egy, a mai kor igényeinek megfelelő

czipész-üzletet

nyitottam. Mint ajánló körülményt, bátorkodom felemliteni, hogy a nagyváradi szakirányu ipariskola czipőszabászati rajzelőadója, illetve szaktanitója vagyok továbbá a szakmánál eltöltött sok éven keresztül a külföldön, valamint hazánk nagyobb városaiban mint főszabász, munkavezető s hasonló minőségben a nagyváradi czipőgyárban is hat évig sikerrel működvén magas szinvonalon álló szakképzettségem folytán képes vagyok a legkényesebb igényeket is kielégiteni s minden vállalatot a egnagyobb szakértelemmel és müizléssel végzek.

Versenyárak

A főtisztelendő papság és a n. é. közönség támogatását kérve, vagyok tisztelettel

Fehér Jenő,
czipész mester.

Sz. KOCSIS JÁNOS

férfi-szabó üzlete

NAGYVÁRAD, Szent László-tér, a „Sas“ kávéház mellett

Megérkeztek

a ***hazai angol*** és ***franczia tavaszi szöveteim*** a legnagyobb választékban, melyekből **jutányos árakért** a legujabb divat szerinti **uri ruhákkal** szolgálok.

Tisztelettel

606 **Sz. Kocsis János,** katonai és polgári szabó

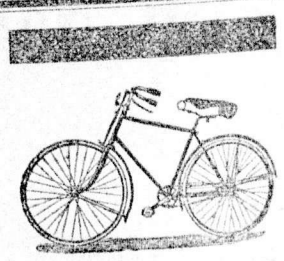

KALENDA JÁNOS

varrógép- és kerékpár-raktára

Nagyváradon, Szent László-tér,

holdas templom mellett.

A legujabb Puch és Heilcal kerékpárok

és kerékpár alkatrészek megérkeztek.

Kerékpárok és varrógépek **javitása** jutányosan eszközöltetnek.

Mindennemü varrógépek és varrógép alkatrészek nagy raktára.

Nyomatott a Szent László-nyomdában Nagyváradon.